

SMÅFÖRETAGS BAROMETERN

Stockholms län

September 2017

Ett samarbete mellan:

företagarna

Swedbank och
Sparbankerna

Innehåll

Om Småföretagsbarometern	3
<i>Nettotal och konjunkturindikatorn</i>	3
Sammanfattning av konjunkturläget i Stockholms län	4
Det ekonomiska läget och näringslivsstrukturen i Stockholms län.....	5
<i>Näringslivet i Stockholms län</i>	5
Småföretagsbarometern – Stockholms län.....	8
<i>Konjunkturindikatorn</i>	8
<i>Sysselsättning</i>	10
<i>Orderingång</i>	11
<i>Tackat nej till order</i>	11
<i>Omsättning</i>	13
<i>Lönsamhetsutvecklingen</i>	13
<i>Företagens prisförväntningar</i>	14
Expansionsutsikter och hinder för expansion	15
<i>Konjunkturrisiker</i>	17
<i>Politiska risker</i>	17
Slutsatser och utmaningar för företagsklimatet	18

Om Småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar om utvecklingen de kommande 12 månaderna. Underlaget utgörs av intervjuer med företagare som har minst en och högst 49 anställda. Det är alltså företagarnas personliga uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i den redovisade indikatorn för konjunkturen.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturundersökning inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. Undersökningen omfattar 4 000 företagare inom det privata näringslivet med 1-49 anställda. Urvalet motsvarar totalt över 473 000 privata företag fördelade över hela landet. Storleken på urvalet och antalet respondenter gör att svaren kan delas upp så att vi kan mäta skillnader i konjunkturuppfattning hos Sveriges småföretag i samtliga län.

Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Företagarna, Sparbankernas Riksförbund och Swedbank. Vid genomförandet av intervjuerna har Novus medverkat. Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till att öka kunskapen om och förståelsen för de små och växande företagens betydelse för den svenska ekonomin.

företagarna

Swedbank

Nettotal och konjunkturindikatorn

För att underlätta snabba svar ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring och statistik.

- a) Ja/nej
- b) Större, oförändrad eller mindre

Småföretagsbarometerns konjunkturindikator arbetar med **nettotal** där svaren räknas om till procentandelar. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar och procentandelen negativa svar benämns nettotal. Ett värde mindre än 0 betyder kontraktion, medan ett värde över 0 betyder expansion. Nettotalet visar alltså hur snabbt tillväxten förändras, snarare än en absolut nivå

Sedan adderas nettotalet för *sysselsättning, orderingång och omsättning*. Summan av dessa nettotal bildar småföretagens **konjunkturindikator**.

Sammanfattning av konjunkturläget i Stockholms län

- **Småföretagskonjunkturen** i Stockholms län är fortsatt positiv, med en sammanvägd indikator på 58. Den är dock lägre än fjolårets indikator på 72 och lägre än riksgenomsnittet på 74. Småföretagskonjunkturen i Stockholm har alltså mattats av under året.
- **Sysselsättningstillväxten** har minskat kraftigt i Stockholm sedan 2016 men ligger fortfarande på en positiv nivå. Av samtliga småföretag i länet har 15 procent ökat antalet anställda medan tio procent av företagen uppger en minskad personalstyrka under de senaste 12 månaderna. Detta ger en sysselsättningstillväxt som ligger på nettotalet fem.
- **Tillväxttakten för orderingången** i Stockholm läns småföretag ligger fortsatt under rikssnittet. Orderingången har ökat i 47 procent av företagen samtidigt som minskat i var femte företag, vilket är en högre andel än för riksgenomsnittet. Nettotalet för orderingången blir således 27, jämfört med riksgenomsnittet på 32.
- Omsättningen har ökat i nästan hälften av Stockholm läns företag, vilket är i nivå med riksgenomsnittet. Däremot är andelen företag som minskat sin omsättning något högre i Stockholms län än i riket som helhet. Det sammanvägda nettotalet blir således 25 i årets undersökning.
- **Tillväxten av lönsamheten** är lägre än 2016 men ändå positiv och hamnar på ett nettotal på 24. Lönsamheten har ökat hos 37 procent av företagen medan den har minskat hos 18 procent, vilket ger en lägre lönsamhetstillväxt än för riksgenomsnittet.
- Företagen i Stockholms län upplever **goda möjligheter att växa** framöver och ligger på samma nivå som riksgenomsnittet. 70 procent av företagen i länet anser sig ha goda utsikter att expandera på sikt.
- **Det främsta tillväxthindret** hos småföretagen i Stockholms län är bristen på lämplig arbetskraft. Var fjärde företag uppger detta som största hinder. Tuff konkurrens, främst på grund av för många konkurrenter i branschen, och höga arbetskraftskostnader hamnar också högt upp på listan över tillväxthinder med 18 respektive 12 procent.
- **Den största konjunkturrisken** enligt 45 procent av företagen i Stockholm är utvecklingen i den svenska konjunkturen. Men även den internationella konjunkturen och ökade ränte- och valutakostnader utgör en betydande risk för länets företag.
- **Den största politiska risken** är potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter vilket anges av 31 procent av Stockholms läns alla företag. Nästan var tredje företag ser även ökade skattekostnader som en risk och 10 procent ser oförutsedda krav för tillstånd och tillsyn som den främsta politiska risken.

Det ekonomiska läget och näringslivsstrukturen i Stockholms län

Den svenska tillväxten mätt som bruttonationalprodukten, BNP, växte med 3,2 procent under 2016. Konjunkturläget i Sverige har fortsatt att förbättras och ekonomin har haft en bra utveckling med stigande sysselsättning och stark BNP-tillväxt som följd. BNP-tillväxten föll dock tillbaka något under 2016 jämfört med 2015 då BNP-tillväxten var 4,1 procent. Detta var också i linje med 2016 års Småföretagsbarometer som visade på en fortsatt god tillväxt, men med förväntningar om något lägre tillväxt under 2016.

Den goda konjunkturutvecklingen drivs i stor utsträckning av export och investeringar, medan offentlig konsumtion växer i lägre takt. De svenska hushållen och den inhemska konsumtionen driver också en stor del av tillväxten. Arbetslösheten har minskat, men samtidigt består tudelningen på arbetsmarknaden, inte minst mellan inrikes och utrikes födda.¹ Det tycks som att den svenska arbetsmarknadsmodellen är problematisk när det handlar om att skapa nya vägar in på arbetsmarknaden.² Fortsatt kompetensbrist och svårigheter för växande företag att rekrytera och anställa är därför även fortsättningsvis ett tillväxthinder för småföretagen.

Det är de små och medelstora företagen som utgör ryggraden, tillväxten och stabiliteten i ekonomin. Under de senaste decennierna har de små företagen haft den viktigaste rollen i jobbskapandet, hela 4 av 5 jobb skapas i företag med färre än 50 anställda.

Omvärldskonjunkturen har fortsatt att stärkas samtidigt som det råder ökad optimism i världsekonomin. En starkare omvärldskonjunktur med stigande investeringar gynnar också de svenska småföretagen genom att svensk export ökar. Efterfrågan i Europa förväntas fortsätta att förbättras men i vilken utsträckning beror bland annat på utvecklingen i omvärlden liksom på konsekvenserna av Storbritanniens framtida EU-utträde, Brexit.

I Sverige är förtroendet för den offentliga ekonomin starkt, liksom företagens förväntningar på utvecklingen framöver. Samtidigt finns det flera osäkerhetsfaktorer både i omvärlden och på hemmaplan. Sveriges småföretagare behöver tydlighet och förutsägbarhet. Snabba politiska svängningar med förändrade regelverk och skatter som resultat är inget som gynnar företagande på sikt, tvärt om så minskar viljan att göra investeringar och att anställa eller på annat sätt växa med företaget.

Näringslivet i Stockholms län

Stockholm län kännetecknas av ett dynamiskt näringsliv och ett generellt mycket gott företagarklimat både sett till antal företag och attityd till företagande. Stockholms län har en väldiversifierad näringsgrensstruktur och de flesta branscher finns representerade i länet. Detta bidrar till att sysselsättningsutvecklingen inte är beroende av någon enskild del av ekonomin och länet står starkt. Bygg och fastighetsrelaterade företag är en stor bransch i

¹ SCB, AKU juli 2016

² Sverige har lägst andel låglönejobb i EU och den största skillnaden i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda enligt OECD. Se bl.a. OECD 2010.

Stockholmsregionen. Stockholm befinner sig i en positiv tillväxtutveckling och behöver både en större infrastruktur och fler bostäder.

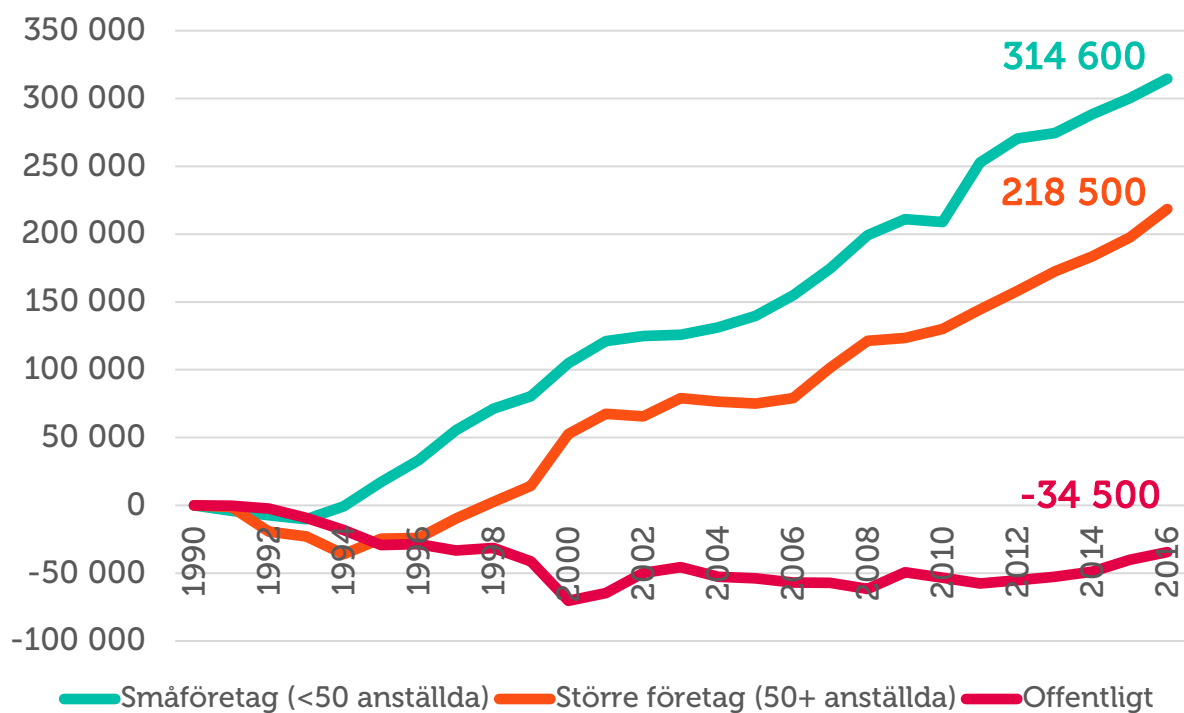
Stockholms län är Sveriges mest befolkade, med drygt 20 procent av befolkningen, och det mest folktäta. Stockholms internationella konkurrenskraft är dock beroende av att även fortsatt kunna attrahera människor som vill förverkliga sina drömmar och idéer här. Stockholm har också relativt sett många enmansföretagare, framförallt i tjänstesektorn, som jobbar i nätverk med andra företagare. Tillväxtutmaningar för stockholmsföretagare kan därför ibland skilja sig något från övriga län och det är viktigt att alltid se till vilka förbättringar som kan göras lokalt.

Många företag i länet är verksamma inom IT, programmering och telecom. Stockholms län har också ett stort antal företag i bank och finanssektorn, liksom i hälso- och läkemedelssektorn. I Södertälje finns verksamheter inom fordonsindustri, med bland andra Scania som tillverkar lastbilar, bussar och industrimotorer. I länet är också mediaföretag överrepresenterade i förhållande till övriga landet, med många byråer som producerar reklam, reklamfilm, musik, etc.

Det är viktigt att värna dialogen med och inom näringslivet för att stödja befintliga företags utveckling och tillväxt även i storstadsregionen. Detta förutsätter också en öka samverkan mellan stadsutvecklingen och näringslivet för att stärka hela länets framtida förutsättningar, inte minst kring bostadsmarknaden och persontrafiken i länet.

Figur 1 visar tydligt att det är de mindre, växande företagen som står för huvuddelen av sysselsättningstillväxten i Stockholms län. Antalet sysselsatta i den offentliga sektorn växer endast marginellt.

Figur 1 Tillväxt av jobb i Stockholm län sedan 1990 (källa: SCB)³

Aleksandar Kunovac Brovex AB

Högkonjunkturen fortsätter och det är en överlag optimistisk bild som inhämtas vilket är glädjande. Som en naturlig följd påträffar många företagare kapacitetsbrist och flaskhalsar där kompetensförsörjning har blivit ett påtagligt problem. För att ekonomin ska fortsätta växa krävs en riktig sysselsättningstillväxt och det kräver att företagen får tag på rätt kompetens på arbetsmarknaden. Det fordrar stöd från politikerna vilket har blivit ett annat orosmoln då den politiska osäkerheten har ökat. Även osäkerheten kring det slutgiltiga utfallet i olika skattefrågor, där arbetskraftsrelaterade skatter är ett problem som påpekas på bred front då det vid ändring skulle påverka samtliga företagens internationella konkurrenskraft. Företagen måste få mer stöd från politikerna genom gynnsamma besked i heta företagarefrågor och mycket bättre stöd i kompetensutvecklingen för att minska vakanserna.

³ Arbetsställen utan anställda räknas som 1 jobb. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas

Småföretagsbarometern – Stockholms län

Konjunkturindikatorn

Konjunkturen beskriver den makroekonomiska utvecklingen, alltså det allmänna ekonomiska läget i en ekonomi. Framförallt omfattar begreppet arbetslöshet, inflation och tillväxt. När man talar om konjunktur brukar man tala om hög- eller lågkonjunktur beroende på konjunkturcykeln. En konjunkturcykel är vanligtvis mellan tre till åtta år.

Högkonjunktur är när näringslivet har fullt upp med att producera och leverera varor eller tjänster. Det betyder att arbetslösheten är låg och att investeringarna ökar.

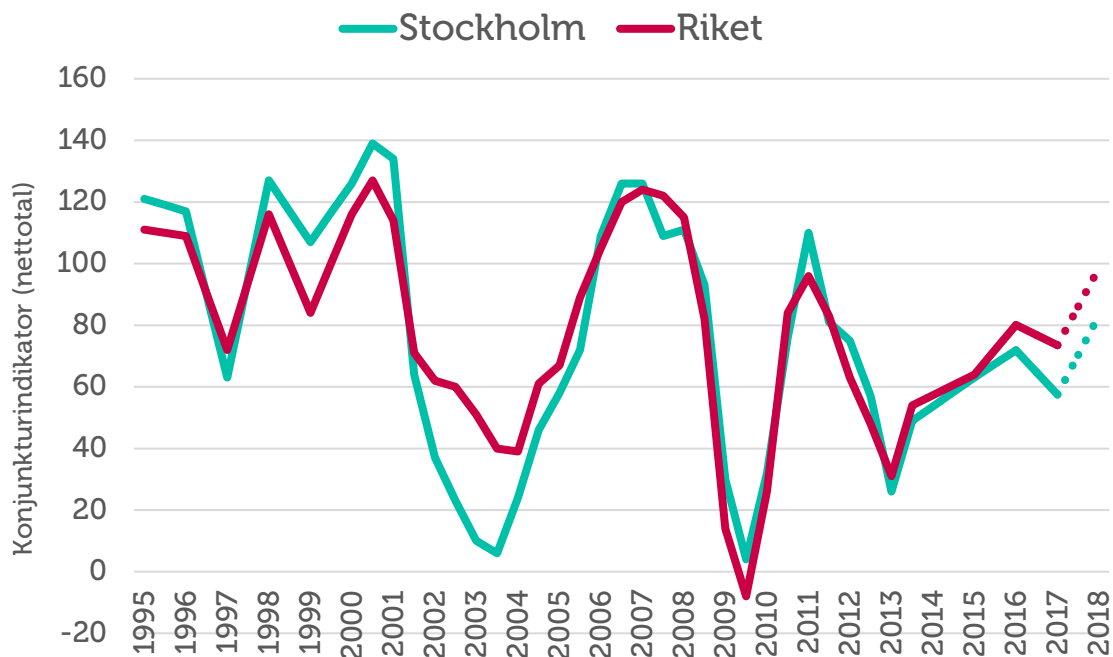
Lågkonjunktur är när efterfrågan på varor och tjänster är mindre än det som produceras. När företagen upplever minskad efterfråga på varor eller tjänster, kan de tvingas dra ner på personal och avstå nyinvesteringar. Det betyder att arbetslösheten ökar och investeringar minskar.

I Småföretagsbarometern redovisar vi Stockholm läns utveckling vad gäller sysselsättning, orderingång och omsättning för att få en bild över konjunkturläget i länet. Genom att addera nettotalen för dessa tre faktorer får vi konjunkturindikatorn för småföretagen i länet.

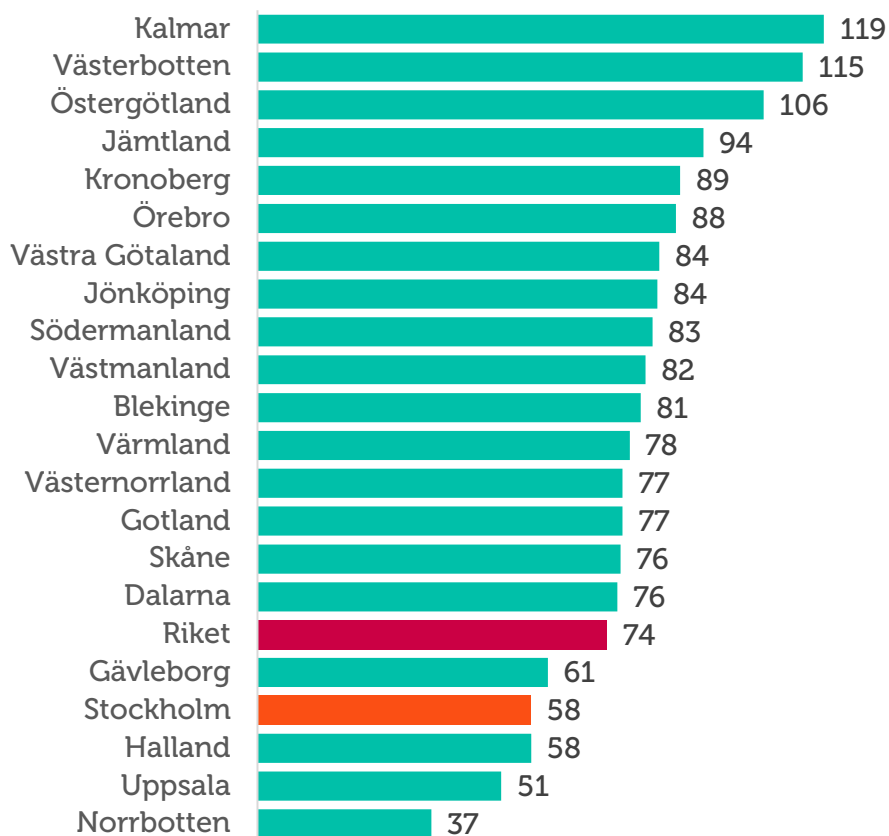
Konjunkturen i Stockholms län är fortsatt positiv men majoriteten av län har sett en bättre konjunktur. Länet uppvisar nu en konjunkturindikator något under riksgenomsnittet som visar ett nettotal på 74. De tre delfaktorernas utveckling de senaste tolv månaderna resulterar i årets mätning en sammanvägd indikator på 58, vilket är lägre än fjolårets mätning på 72. Förväntningarna inför kommande år pekar på en fortsatt tillväxt där konjunkturindikatorn ökar till 83. Förväntningarna är således något mer försiktiga än riksgenomsnittet som ligger på 99.

Tillväxten varierar i hela landet. Att utvecklingen varierar mellan länen är rimligt då varje län har olika näringslivsförutsättningar. Detta bekräftas av figur 3 som visar utvecklingen för varje län i förhållande till riksgenomsnittet.

Figur 2 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (nettotal) i Stockholms län och riket 1995-2017

Figur 3 Länsfördelning runt riksgenomsnittet av sammanlagd konjunkturindikator (nettotal) 2017

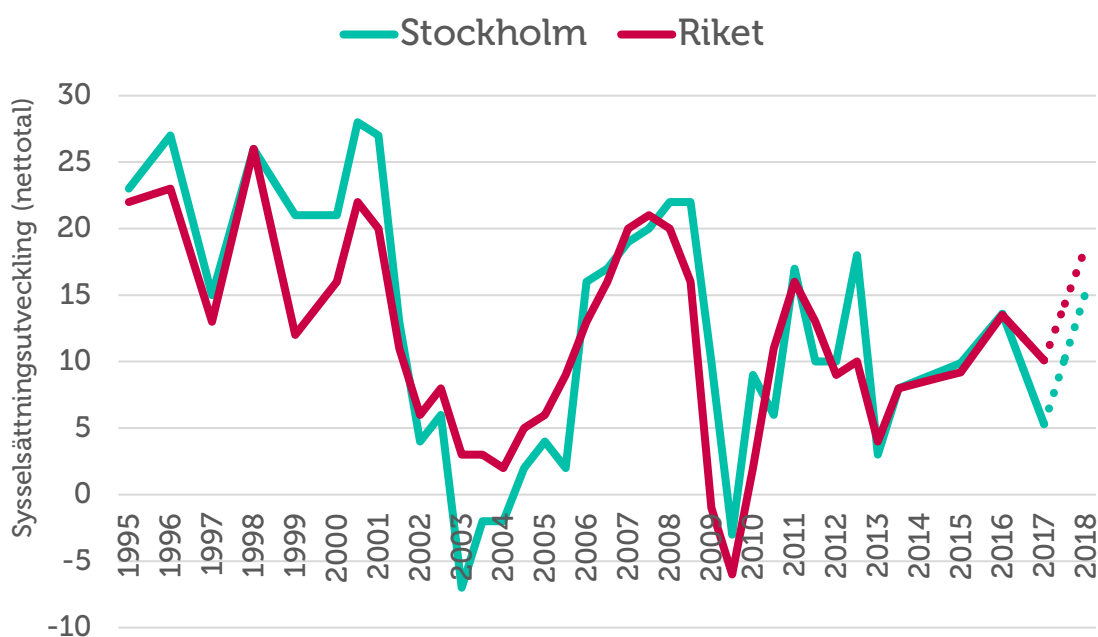
Sysselsättning

Sysselsättning mäter hur många som har jobb. Att vara i arbete kan vara som anställd, egen företagare eller att på annat sätt arbeta heltid eller deltid. Ett netttotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Det innebär alltså att sysselsättningen totalt sett ökar i landets småföretag.

Sysselsättningstillväxten har minskat kraftigt i Stockholm sedan 2016 men ligger fortfarande på en positiv nivå. Av samtliga småföretag i länet har 15 procent ökat antalet anställda medan tio procent av företagen uppger en minskad personalstyrka under de senaste tolv månaderna. Detta ger en sysselsättningstillväxt som ligger på nettotalet fem, där ett netttotal över noll innebär att sysselsättningen totalt sett har ökat. I fjolårets rapport låg nettotalet för sysselsättningstillväxten på 14 i Stockholms län.

Förväntningarna på de kommande tolv månaderna ser betydligt mer positiva ut där 20 procent av företagen i Stockholms län räknar med att kunna öka antalet anställda medan endast fem procent förväntar sig en minskning. Denna prognos går i linje med riksgenomsnittets förväntningar på kommande tolv månaders sysselsättningsutveckling.

Figur 4 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Stockholms län och riket 1995-2017

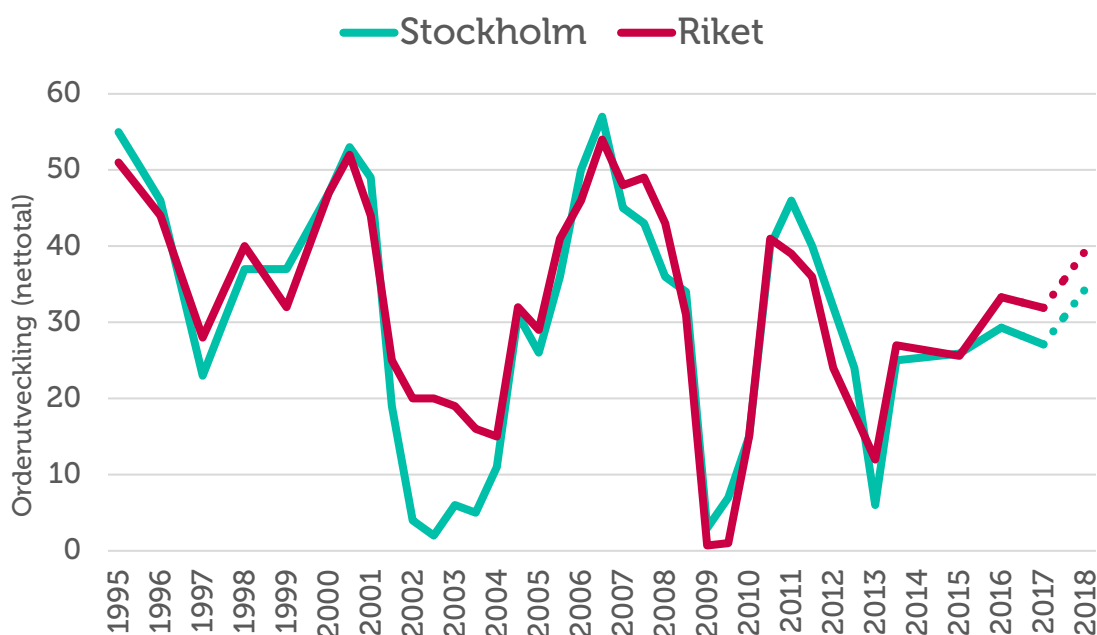

Orderingång

Med **orderingång** menas vanligtvis de beställningar som erhållits under en viss period. Eftersom själva antalet beställningar inte är särskilt informativt mäts orderingång som hur det totala värdet avseende orderingången, eller antal uppdrag, förändrats under tidsperioden.

Tillväxttakten för orderingången i Stockholm läns småföretag har haft en svagt negativ utveckling sedan 2016 och ligger fortsatt under rikssnittet. Orderingången har ökat i 47 procent av företagen samtidigt som minskat i var femte företag, vilket är en högre andel än för riksgenomsnittet. Nettotalet för orderingången blir således 27, jämfört med riksgenomsnittet på 32. Under de kommande tolv månaderna förväntar 45 procent av Stockholm läns företag en ökad orderingång medan endast elva procent förväntar sig en minskad orderingång, vilket resulterar i en förväntad ökning av tillväxttakten till ett nettotal på 34. Prognosen för det förväntade riksgenomsnittet är 39.

Figur 5 Orderutveckling (netttotal) i Stockholms län och riket 1995-2017

Tackat nej till order

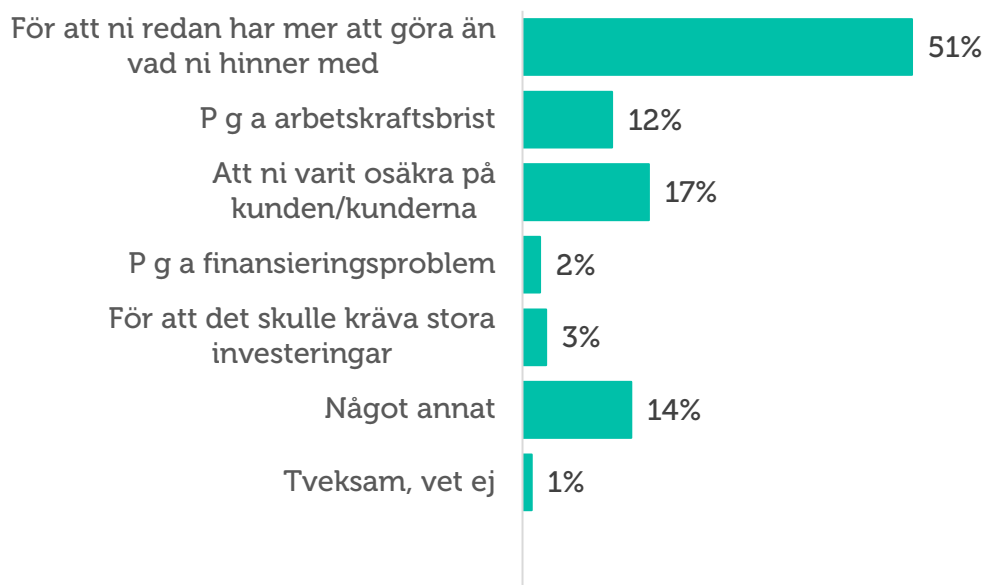
När tiden inte räcker till, om personal saknas, eller då finansiering saknas till nödvändiga investeringar kan många företag behöva tacka nej till order. Hela 47 procent av företagen i länet har tackat nej till order de senaste tolv månaderna, vilket är en ökning sedan fjolårets undersökning.

Fler än hälften av företagen som har tackat nej till order uppger att den huvudsakliga anledningen till detta är att de redan har mer att göra än vad de hinner med. Även osäkerhet på kunderna och brist på arbetskraft är vanliga skäl till att avstå från order med 17 respektive

12 procent. Orsaken till att företag tackat nej till order skiljer sig från riksnittet, där arbetskraftsbrist är det näst vanligaste skälet till varför företagen tackat nej till order.

Att få rätt förutsättningar för att nyanställa och utveckla genom att exempelvis enklare kunna få finansiering samt politiska reformer i form av exempelvis sänkta arbetsgivaravgifter kan motverka hinder för expansion och minskad ordergång på grund av att företagen har mer att göra än vad de hinner med. Kompetensförsörjning och kapacitetsbrist är fortsatt en stor utmaning för företagen i Stockholms län.

Figur 6 Huvudorsaken till att företag har tackat nej till order under de senaste 12 månaderna

Emma Tonnes, Regionchef Företagarna, Stockholm

Vi ser självklart positivt på att småföretagskonjunkturen är fortsatt positiv i länet men oron över det politiska läget och då främst osäkerheten över de ökade arbetskraftskostnaderna är stor och märks tydligt hos våra medlemmar. Trots det är det mycket glädjande att många ser med tillförsikt på framtiden och att hela 20 % ser att de kan komma att behöva anställa de närmaste 12 månaderna.

Att då bristen på kompetens är så hög är ett stort problem som både beror på en tuff konkurrens i en växande storstad men även återigen på de höga arbetskraftskostnaderna.

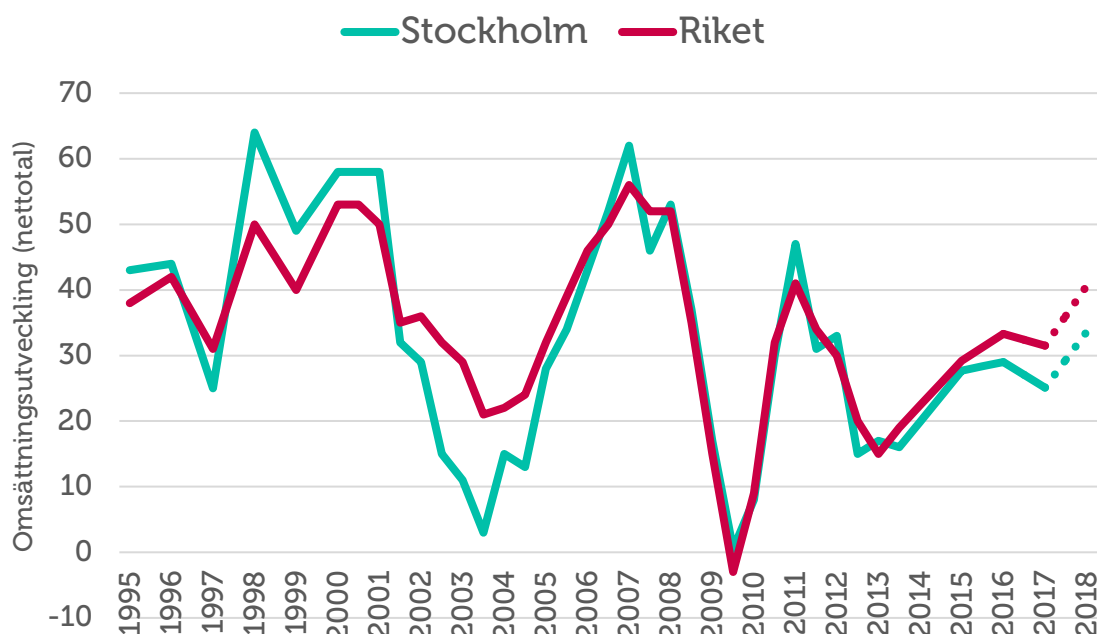
I vårt län vill 9 av 10 företagare att deras företag ska växa och prognoserna ser goda ut vilket gör att vi trots orosmolnen ser positivt på framtiden!

Omsättning

Ett företags **omsättning** är likvärdigt med dess sammanlagda intäkter från sålda varor och utförda tjänster under en viss period. Förändringar i omsättningen jämfört med föregående period används ofta för att indikera företagets tillväxt.

Omsättningstillväxten i Stockholms län planade ut i fjolårets mätning och placerade sig med nettotalet 29 då under riksgenomsnittet. Utvecklingen är i årets mätning fallande med ett nettotal på 25. Omsättningen har ökat i nästan hälften av Stockholm läns företag, vilket är i nivå med riksgenomsnittet. Däremot är andelen företag som minskat sin omsättning något högre i Stockholms län än i riket som helhet. Det sammanvägda nettotalet blir således 25 i årets undersökning. Förväntningarna på de kommande tolv månaderna är betydligt mer positiva där företagen förväntar sig en ökad omsättningstillväxt till ett nettotal på 34.

Figur 7 Omsättningsutveckling (netttotal) i Stockholms län och riket 1995-2017

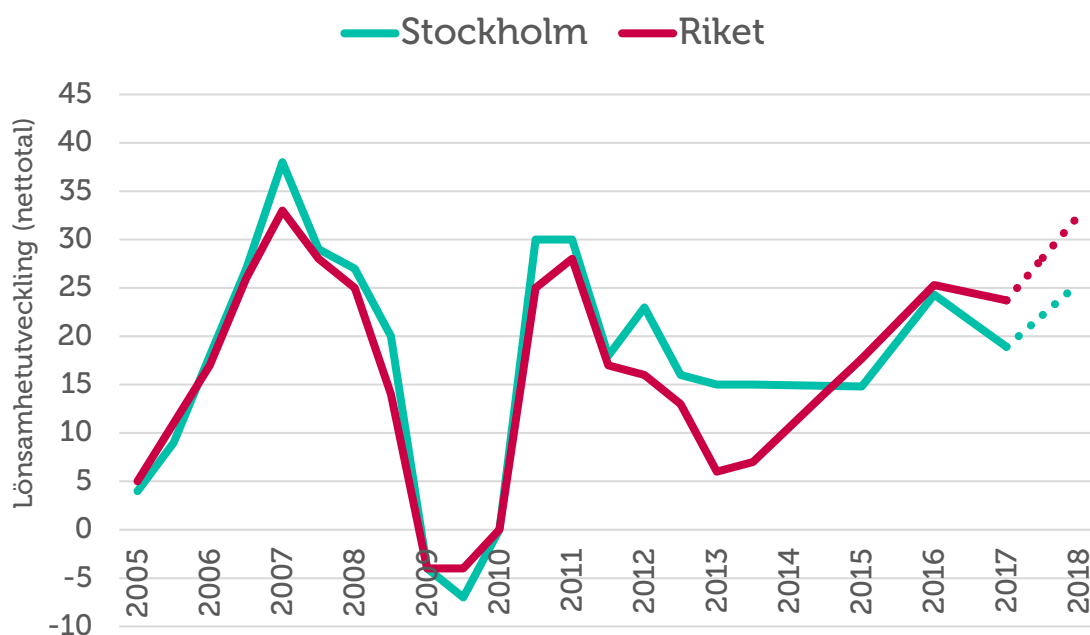

Lönsamhetsutvecklingen

Företagens möjligheter till att växa genom investeringar och nyanställningar är delvis hänförlig till lönsamhetsutvecklingen. Tillväxten av lönsamheten förbättrades i fjolårets mätning då det sammanvägda nettotalet för lönsamheten var 24. I årets mätning har denna tillväxt fallit tillbaka till ett nettotal på 19. Lönsamheten har ökat hos 37 procent av företagen medan den har minskat hos 18 procent, vilket är en lägre lönsamhetstillväxt än för riksgenomsnittet. Förväntningarna på de tolv kommande månaderna är att tillväxten ska återhämta sig i länet där framför allt andelen företag som tror på en försämrad lönsamhet är lägre än under året som gått.

Rörelserna i lönsamheten avspeglar framför allt hur småföretagen påverkas av den internationella konjunkturen men också svängningar i den inhemska ekonomin.

Figur 8 Lönsamhetsutveckling (netttotal) i Stockholms län och riket 2005-2017

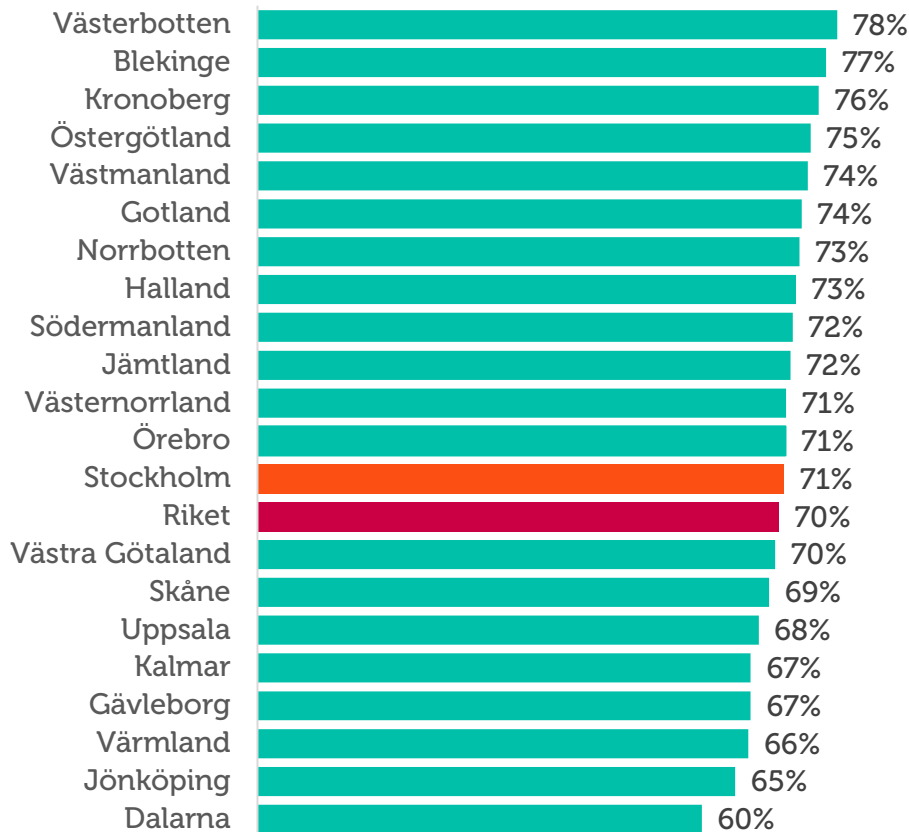
Företagens prisförväntningar

Att konjunkturen nu stärkts leder till att företagen i länet räknar med att kunna höja priserna kommande år. Företagen i Stockholms län har något lägre förväntningar gällande prisutvecklingen som i genomsnittet för riket. Av samtliga småföretag i Stockholms län räknar 35 procent med att kunna höja försäljningspriserna under de kommande tolv månaderna medan sex procent räknar med lägre försäljningspriser under samma tidsperiod. Detta ger ett något lägre netttotal på 29 än riksgenomsnittet på 35.

Expansionsutsikter och hinder för expansion

Företagen i Stockholms län upplever goda möjligheter att växa framöver och ligger på samma andel som riksgenomsnittet. Hela 70 procent av företagen i länet anser sig ha goda utsikter att expandera på sikt. Det är även nio av tio företag som vill växa.

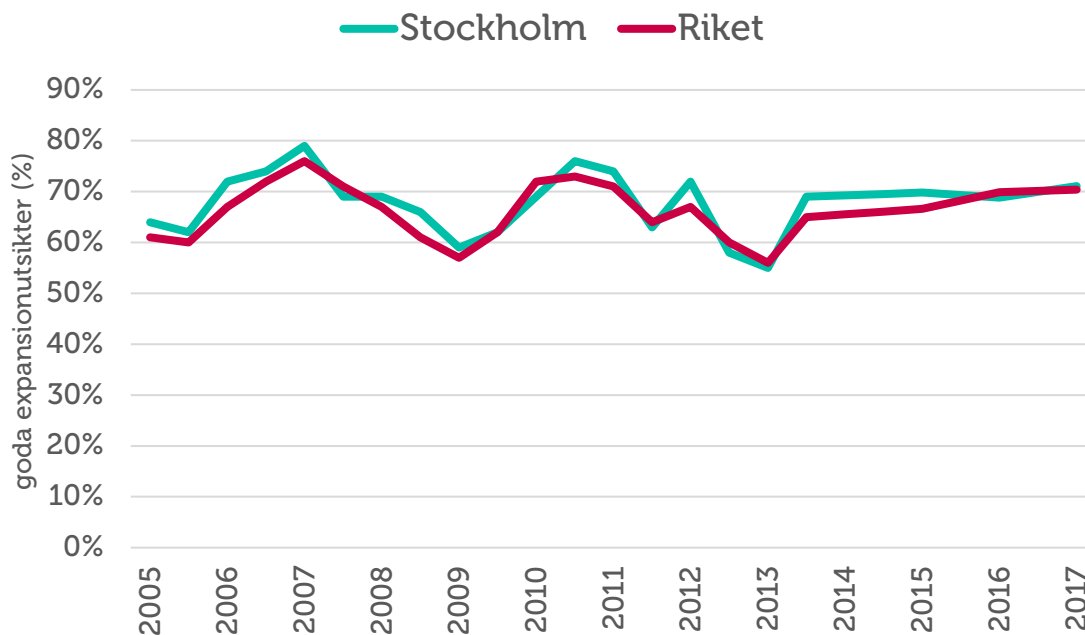
Figur 9 Företagens expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) per län och i riket 2017

Thomas Lindquist
*Företagsmarknadsansvarig Swedbank
Stockholm*

Årets Småföretagarbarometer visar tydligt att företagsklimatet fortsatt är mycket gott i länet. Utmaningar finns i att stockholmsföretagens potentiella tillväxt hämmas av att kunna attrahera och behålla kompetent arbetskraft. Det är därför än mer relevant att vi tillsammans skapar förutsättningar att vara en attraktiv arbetsgivare. Nya synsätt och annorlunda erfarenheter driver innovationer framåt.

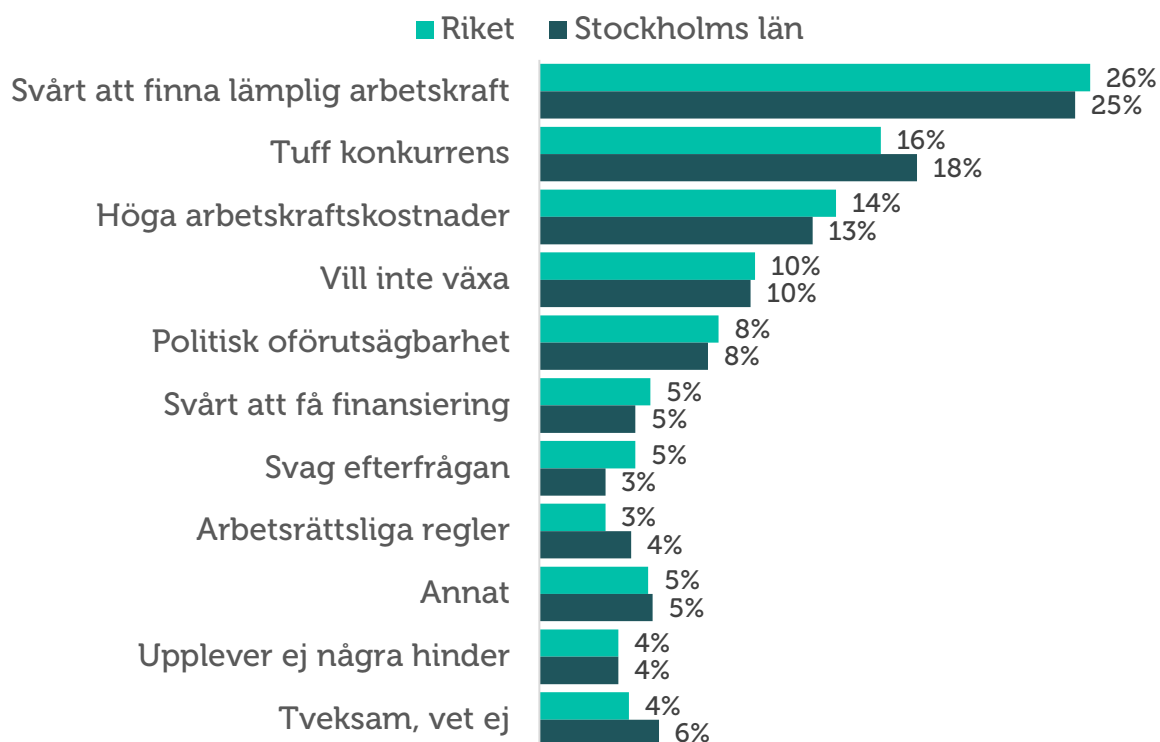
Figur 10 Expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) i Stockholms län och riket 2005-2017

Det största tillväxthindret bland småföretagen i Stockholms län är bristen på lämplig arbetskraft. Var fjärde företag uppger detta som största hinder. Tuff konkurrens, främst på grund av för många konkurrenter i branschen, och höga arbetskraftskostnader hamnar också högt upp på listan över tillväxthinder med 18 respektive 12 procent. Skatter och kostnader för arbetskraft, inklusive socialavgifter tillhör de stora kostnadsposterna för många företag och påverkar direkt lönsamheten och risken med att driva företag. Skattehöjningar och regelkrångel kommer att minska incitamenten till företagande och sysselsättning, vilket riskerar att leda till lägre tillväxt samt hämma företagets vilja och möjligheter att växa.

De tre största tillväxthindren är de samma som angavs vid förra årets mätning och upplevs i samma grad som betydande hinder, med undantag för att tuff konkurrens har ökat bland företagen. Även politisk oförutsägbarhet är en betydande risk för företagen. Politisk tydlighet och stabilitet gynnar entreprenörskap och företagets möjligheter för expansion. Att starta och utveckla företag, ta ansvar för personal och investeringar kräver engagemang, hårt arbete och risktagande. Därför behövs konkreta åtgärder som gör det möjligt för fler att välja eget företagande framför anställning, att utveckla sitt företag och att anställa.

Figur 11 Tillväxthinder enligt företagen i Stockholms län och i riket 2017 (procent)

Konjunkturrisiker

Trots att konjunkturen förbättrats avsevärt och företagen är fortsatt optimistiska, finns en viss osäkerhet om denna optimistiska bild kommer att förverkligas. Den främsta konjunkturrisken är enligt 45 procent av företagen i Stockholm utvecklingen i den svenska konjunkturen. Men även den internationella konjunkturen och ökade ränte- och valutakostnader utgör en betydande risk för länets företag.

Politisk turbulens minskar förutsägbarheten i näringspolitiken vilket givetvis påverkar företagen, vilket kan förklara varför företag upplever utvecklingen på den svenska marknaden som en konjunkturrisik. Exempel på osäkerheter som kan påverka konjunkturåterhämtningen är kraftiga pris- och kostnadsökningar samt bristen på lämplig arbetskraft.

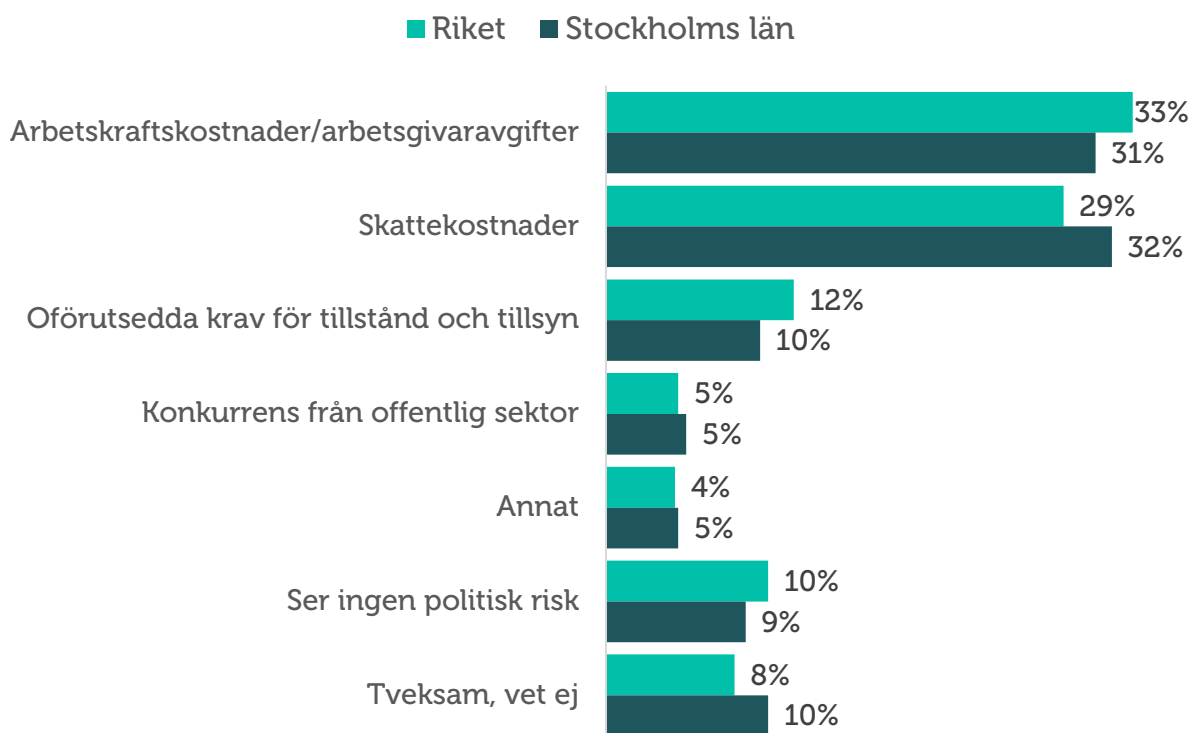
Politiska risker

Den största politiska risken är potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter vilket anges av 31 procent av Stockholms läns alla företag. Nästan var tredje företag ser även ökade skattekostnader som en risk och 10 procent ser oförutsedda krav för tillstånd och tillsyn som den främsta politiska risken.

I årets mätning är den tredje största politiska risken för Stockholms län och övriga Sveriges småföretag oförutsedda krav för tillstånd och tillsyn. Tio procent av företagen i länet upplever detta som främsta politiska risk. Inte minst slår denna typ av osäkerhet mot sektorer som i högre grad berörs av den politiska debatten, till exempel företag i LOV-systemen eller utförare av ROT- och RUT-tjänster. Regeringens svaga parlamentariska ställning och dess

beroendeställning till andra partier innebär en politisk oförutsägbarhet. Frågor som rör skatter, tillståndsfrågor och trygghetssystemet tenderar att hamna i långbänk med risk att nyinvesteringar och nyanställningar skjuts på framtiden.

Figur 12 Vilken anser du är den största politiska risken för ert företag?

Slutsatser och utmaningar för företagsklimatet

Den svenska konjunkturen har utvecklats mycket väl under det senaste året och de små och medelstora företagen är tillväxtmotorn, så även i Stockholms län. Småföretagarkonjunkturen i Stockholms län är fortsatt positiv men tillväxttakten har mattats av och majoriteten av län har sett en bättre konjunktur. Länet uppvisar nu en konjunkturindikator på netttotal 58, något under riksgenomsnittet som visar ett netttotal på 74. Det är även lägre än fjolårets mätning med netttotal på 72 i Stockholms län. Förväntningarna inför kommande år pekar dock på en fortsatt tillväxt där konjunkturindikatorn ökar till 83. Förväntningarna är således positiva men något mer försiktiga än riksgenomsnittet, med ett förväntat netttotal på 99.

Nio av tio företag uppger att de vill växa och 70 procent som anser sig ha goda expansionsmöjligheter. Samtidigt står företagen inför en rad hinder som motverkar en framtida expansion. Det är framför allt svårt att finna lämplig arbetskraft på arbetsmarknaden och höga arbetskraftskostnader gör att många företag tvekar att anställa. Även tuff konkurrens, främst på grund av att det finns många konkurrenter som verkar i samma bransch, har stor påverkan på ett företags expansionsplaner. För vissa branscher

tycks den politiska diskussionen kring vinstuttag och tillståndsprövning ha en tydlig effekt på förväntningarna.

Utvecklingen det senaste året visar att det är de små och medelstora företag som utgör motorn i jobbskapande. Det är dessa företag och företagsamma människor som tar risker, som anställer, som skapar varaktiga jobb och som via skattsedeln bidrar till vår gemensamma välfärd.

De viktigaste förutsättningarna för ett starkt företagsklimat är goda villkor för företag att starta, expandera och anställa. Det handlar om att företagare ska kunna verka på en rättvis och konkurrensneutral marknad. Villkoren för företagande ska vara lika, oberoende av företagsform och bransch. Utan hänsyn till om företaget har kollektivavtal eller inte och oavsett var företaget verkar geografiskt i Sverige.

Viktiga åtgärdsområden för att stärka det svenska företagsklimatets utveckling är därför:

- **Säkra småföretagens tillgång till kompetens.** Svårigheten med att hitta lämplig arbetskraft är ett av de största tillväxthindren för små företag. Det är viktigt att underlätta matchning mellan företagens kompetensbehov och jobbsökande samt att utbildningar svarar mot företagens behov. Utbildningssystemets utformning behöver bli mer dynamiskt och lyhört för arbetsmarknadens efterfrågan.
- **Sänk arbetsgivaravgifterna och kostnaden för att anställa.** Eftersom Sverige står inför en rad utmaningar vad gäller arbetslöshet och integration är det viktigt att verkligen fundera på alla möjliga sätt att sänka trösklarna till arbetsmarknaden och skapa vägar in i arbetslivet och det svenska samhället.
- **Förenkla och sänk skatterna på företagande.** Det behövs en översyn av skattesystemet som ger internationell konkurrenskraft och incitament till företagande, arbete och utbildning. Det ska vara mer lönsamt att ta de risker och det ansvar som det innebär att driva företag. Ökade kostnader för företagare genom högre skatter gör det svårare att investera och anställa. På liknande sätt leder höjningar av inkomst- och marginalskatterna till minskad sysselsättning och lägre risktagande. På längre sikt utarmas den svenska konkurrenskraften.